

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI
MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A

664

MITAALA NA UFUNDISHAJI

Muda: Saa 3.

MAJIBU

Year: 2016

Maelekezo.

1. Karatasi hii ina sehemu **A**, **B** na **C**.
2. Jibu maswali **yote** katika sehemu **A** na maswali **mawili (2)** kutoka sehemu **B** na swali **moja (1)** kutoka sehemu **C**.
3. Sehemu **A** ina alama 36, sehemu **B** ina alama 40 na sehemu **C** ina alama 24.
4. Vifaa vya mawasiliano na vitu vyote visivyoruhusiwa **havitakiwi** ndani ya chumba cha mtihani.
5. Andika **namba yako ya mtihani** katika kila ukurasa wa kijitabu chako cha kujibia.

maktaba.tetea.org

SEHEME A (alama 36)

1. Fafanua dhana ya mtaala unaolenga maendeleo ya maarifa na stadi.

Mtaala unaolenga maendeleo ya maarifa na stadi ni mfumo wa elimu unaosisitiza sio tu kupata maarifa, bali pia uwezo wa mwanafunzi kutumia maarifa hayo kivitendo Mtaala huu humpa mwanafunzi uwezo wa kuchambua, kuunda, au kutumia maarifa yake katika hali halisi, tofauti na ule unaoishia kwenye kukariri tu.

2. Jadili umuhimu wa kupima mahitaji ya wanafunzi kabla ya kupanga mtaala.

Kupima mahitaji husaidia kujua ni maarifa na stadi zipi wanafunzi wanahitaji ili kufanikiwa katika maisha yao ya baadaye na katika soko la ajira, hivyo kuhakikisha mtaala una umuhimu wa kivitendo.

Husaidia kugundua mapungufu ya sasa ya wanafunzi katika maarifa na stadi zao. Ikiwa mwanafunzi ana ugumu katika hisabati, mtaala huweza kubuni mbinu za ziada za kujaza mapungufu hayo.

Hutambua rasilimali zilizopo na zile zinazokosekana shuleni na katika jamii. Hili hufanya mtaala uweze kupangwa kwa kuzingatia uwezekano wa utekelezaji, badala ya kutengeneza mpango ambao hauwezi kutekelezwa kutokana na ukosefu wa vifaa.

3. Toa tofauti kati ya mbinu za mwalimu kuongea kuhusu mada na mbinu zinazompa mwanafunzi nafasi ya kujifunza mwenyewe.

Mbinu za mwalimu kuongea (kama mhadhara) humfanya mwalimu kujadili au kuelezea jambo kwa muda mrefu. Ufundishaji ni wa njia moja na mwanafunzi ni mpokeaji tu wa taarifa, huku lengo likiwa kuhamisha maarifa.

Mbinu zinazompa mwanafunzi nafasi ya kujifunza mwenyewe (kama ugunduzi au kazi za mradi) humpa mwanafunzi uhuru wa kutafiti na kufanya ugunduzi wake. Katika mbinu hii, mwalimu huwa kiongozi tu wa mchakato, na ujifunzaji unategemea ushiriki hai wa mwanafunzi.

4. Orodhesha njia tatu za kutoa mazoezi na tathmini darasani.

Njia ya kwanza ni Mazoezi ya Papo kwa Papo, ambayo yanajumuisha maswali ya mdomo, kuwataka wanafunzi waonyeshe kazi kwenye ubao, au kuangalia kazi zao haraka wakati wa somo.

Njia ya pili ni Kazi za Nyumbani, ambazo hutolewa kwa ajili ya kuimarisha maarifa nyumbani na hukusanywa kwa ajili ya kusahihishwa.

Njia ya tatu ni Mitihani ya Kitendo (Performance Test), ambapo wanafunzi hupimwa kwa kutengeneza kitu au kufanya majaribio ya kisayansi.

5. Taja aina tatu za mitaala kwa msingi wa malengo ya somo.

Aina ya kwanza ni Mtaala unaolenga Maadili na Tabia, ambao lengo lake kuu ni kufundisha maadili ya kijamii na malezi bora.

Aina ya pili ni Mtaala unaolenga Taaluma, ambao huzingatia maarifa ya masomo ya shule na ufaulu wa mitihani.

Aina ya tatu ni Mtaala unaolenga Ufundi Stadi, ambao kukuza stadi za vitendo za kazi au ufundi ili kumwandaa mwanafunzi kwa ajira.

6. Eleza nafasi ya tathmini katika kuboresha andalio la somo.

Tathmini huonyesha ni sehemu gani ya somo ilieleweka na ipi haikueleweka kwa wanafunzi. Hii humwezesha mwalimu kubadilisha muda na njia za kufundishia katika andalio lijalo, labda kwa kuongeza muda wa kufundisha sehemu ngumu.

Inatoa mrejesho kuhusu ufanisi wa zana zilizotumiwa. Mwalimu hujua zana zipi zilimsaidia zaidi, na hivyo kuzitumia au kuziboresha katika andalio lijalo.

Inamwezesha mwalimu kufanya maamuzi sahihi kuhusu kama kurudia mada au kuendelea na mada inayofuata katika andalio la somo.

7. Taja misingi mitatu ya uundaji wa mtaala yenye uzito wa utekelezaji.

Msingi wa kwanza ni Rasilimali Zilizopo. Mtaala lazima uzingatie kama kuna vifaa, vitabu, na walimu wa kutosha kutekeleza mtaala huo.

Msingi wa pili ni Mafunzo ya Walimu. Ni lazima kuhakikisha walimu wanapata mafunzo ya kutosha kutekeleza maudhui mapya na mbinu za mtaala.

Msingi wa tatu ni Muda na Ratiba. Mtaala unapaswa kuzingatia kwamba muda uliotengwa unatosha kufundisha maudhui yote bila kukimbizana na ratiba.

8. Kwa somo la sayansi, taja zana za muhimu za ufundishaji na matumizi yake.

Zana ya kwanza ni Kichwa cha Mwanadamu (Model) au mfano mwingine wa mwili. Hiki hutumika kuelezea na kuonyesha sehemu za mwili na kazi zake kwa urahisi zaidi kuliko maelezo ya mdomo.

Zana ya pili ni Mizani ya Kielektroniki au Mawe ya kupimia. Hizi hutumika kufundisha uzito, vipimo vingine, na dhana za usawa.

Zana ya tatu ni Mabakuli au Vyombo vya Majaribio. Hizi hutumika kufundisha mchanganyiko na utengano wa kemikali au hali ya vitu (state of matter).

9. Taja sifa za njia ya mihadhara zinazowawezesha walimu wa watu wazima kufanikiwa.

Mihadhara huwezesha kuingiza maudhui mapya kwa haraka na kutoa muhtasari wa mada kwa ufanisi, hali inayoendana na mahitaji ya watu wazima wanaotaka kujifunza haraka kutokana na ratiba zao.

Hupunguza usumbufu darasani kwa sababu walimu wazee huwa na nidhamu na hupenda kusikiliza mada za utaalamu bila fujo.

Inatoa nafasi kwa maswali na majibu yenye mantiki, ambapo mwalimu anaweza kuwashirikisha walimu wazee kwa kuuliza maswali yanayohusiana na uzoefu wao.

SEHEME B (alama 40)

10. Tengeneza andalio la somo la Sayansi ndogo kwa shule ya msingi ukielezea hatua kwa hatua.

Andalio la Somo: Sayansi Ndogo – Mada: Sehemu za Mimea (Darasa la Pili)

Kipengele	Maelezo
Somo/Darasa/Wakati	Sayansi Ndogo / Darasa la Pili / Dakika 35
Mada/Mada Ndogo	Sehemu za Mimea / Majani na Kazi zake
Lengo la Jumla	Kufikia mwisho wa somo, wanafunzi wataweza kutaja kazi za majani.
Lengo la Utendaji	Kufikia mwisho wa somo, wanafunzi wataweza kuchora na kuandika kazi kuu mbili za jani.
Zana za Kufundishia	Mimea halisi yenye majani, picha za majani, rangi na karatasi.
Marejeo	Kitabu cha Sayansi Darasa la Pili, Kurasa 15-18.

Utangulizi: Mwalimu anatumia dakika 5 kuwauliza wanafunzi kuhusu mimea wanayojua, kama vile maua na miti. Anawaonyesha jani na kuwauliza ni sehemu gani ya mimea. Wanafunzi wanajibu maswali kwa haraka.

Mada Mpya: Mwalimu anatumia dakika 10 akitumia mimea halisi kuelezea aina na umuhimu wa jani, akisisitiza kazi zake kama vile kutengeneza chakula. Wanafunzi wanagusa na kuangalia majani, na wanaandika kazi za jani.

Mafunzo kwa Vitendo: Mwalimu anatumia dakika 15 kuwagawa wanafunzi katika vikundi vidogo. Anawapa karatasi na rangi, na anawaelekeza kuchora jani na kuandika kazi zake mbili. Wanafunzi wanashirikiana kuchora na kuandika kwa uwezo wao.

Hitimisho/Tathmini: Mwalimu anatumia dakika 5 kutoa maswali ya mdomo ya papo kwa papo kuhusu kazi za jani. Anatoa kazi ya nyumbani ya kukusanya aina tofauti za majani. Wanafunzi wanajibu maswali na kuhitimisha somo.

11. Elezea uzoefu wa mazoezi ya kufundishia, ukibainisha kile kilichofanikiwa na tatizo kuu.

Kilichofanikiwa katika mazoezi yangu kilikuwa kutumia mbinu ya hadithi na uigizaji katika masomo ya Kiswahili, ambapo kuliwafanya wanafunzi waelewe kwa urahisi na kuongeza ushiriki darasani. Pia, nilifanikiwa kuunda uhusiano mzuri na mwalimu wangu msimamizi, jambo lililorahisisha upatikanaji wa ushauri.

Tatizo Kuu nililokumbana nalo lilikuwa ugumu wa kusimamia muda kwa ufanisi katika baadhi ya vipindi, hasa wakati wa kazi za vikundi, ambapo kelele ilikuwa nyingi na ilichukua muda mrefu kudhibiti.

12. Kwa walimu walioko kazini, taja vipengele vya msingi vya azimio la kazi na umuhimu wa kila kipengele.

Kipengele cha kwanza ni Lengo/Nia ya Kufundisha, yaani nini mwalimu anataka kufundisha kwa wiki nzima. Umuhimu wake ni kusaidia kuepuka kufundisha kiholela na kuweka mwelekeo wa somo.

Kipengele cha pili ni Mbinu za Kufundishia, ambacho huonyesha jinsi mwalimu atafundisha kwa kutumia njia mbalimbali. Umuhimu wake ni kusaidia mwalimu kujipanga kwa shughuli na vifaa vinavyofaa.

Kipengele cha tatu ni Tathmini na Maoni ya Kurekebisha, ambacho huonyesha jinsi mwalimu atapima uelewa na kufanya marekebisha. Umuhimu wake ni kuwezesha kurekebisha makosa ya ufundishaji na kuhakikisha mtaala unakamilika kwa ufanisi.

13. Jadili madhara kwa wanafunzi yanayosababishwa na ufundishaji bila mpango uliopangwa.

Wanafunzi hujifunza maudhui yasiyo na mpangilio au yaliyokamilika, ambapo mambo muhimu huweza kurukwa au kurudiwarudiwa. Hili huzuia uelewa wa kina wa somo na huleta kuchanganyikiwa.

Wanafunzi hukosa fursa ya kujifunza kwa vitendo kwa sababu mwalimu hana muda wa kuandaa zana au shughuli shirikishi. Hii huwafanya wasiwe na motisha na huchoka haraka.

Mwalimu huweza kutathmini kwa kutoaminika, kwa sababu hajui ni kiasi gani alikifundisha na kiasi gani alikimaliza. Hii huleta matokeo mabaya katika ripoti za maendeleo na usahihi wa alama.

SEHEME C (alama 24)

14. Unapewa darasa lenye wanafunzi wenye tabia ngumu, jadili mbinu za kufundisha zitakazokusaidia.

Nitatumia mbinu za mawasiliano chanya (k.m., kumsifu mwanafunzi anayeketi vizuri) na kuepuka kuzungumza na wanafunzi wenye fujo mbele ya darasa. Hili huzuia aibu na kukuza heshima.

Nitahakikisha ninafundisha kwa kasi na kwa mbinu shirikishi sana ili kuweka wanafunzi wote na shughuli. Mchezo wa maswali na majibu wa haraka sana au kazi za vitendo husaidia kuweka kila mtu chonjo.

Nitatumia mfumo wa alama (token economy) ambapo nitaweka alama kwenye ubao kwa tabia nzuri, na kuondoa alama kwa tabia mbaya ili kuongeza motisha ya tabia nzuri na uwajibikaji.

Nitaanza kufanya utafiti kuhusu asili ya tabia za wanafunzi na kushauriana na wazazi au mshauri wa shule. Ni muhimu kujua nini kinasababisha tabia ngumu ili kutatua tatizo kwa undani.

15. Elezea jinsi vifaa vya kufundishia vinavyoweza kusaidia wanafunzi kuelewa somo.

Vifaa vya kufundishia hufanya dhana ngumu ziwe rahisi na huwezesha wanafunzi kuona, kugusa, au kusikia jambo wanajifunza. Hii huongeza uelewa wa moja kwa moja kuliko maelezo ya mdomo pekee.

Husaidia kuhifadhi habari akilini mwa mwanafunzi kwa muda mrefu zaidi, kwani uzoefu wa kujifunza unakuwa wa maana na unahusisha milango mingi ya fahamu, siyo masikio tu.

Vifaa huondoa utata unaoweza kutokea kutokana na lugha au maelezo ya mdomo. Mwanafunzi anaweza kutathmini na kurekebisha uelewa wake mwenyewe kwa kutumia zana.

16. Jadili umuhimu wa tathmini ya mazoezi ya muda mrefu kwa uboreshaji wa ufundishaji.

Tathmini ya muda mrefu huangalia ubora wa ufundishaji wa mwalimu mwanafunzi katika muda wote wa mafunzo, na huleta picha kamili kuhusu maendeleo yake, siyo kwa siku moja tu.

Inamwezesha mwalimu mwanafunzi kupokea ushauri wa kina kuhusu masomo mbalimbali na kurekebisha mbinu za kufundishia anapokumbana na changamoto mbalimbali.

Husaidia kuboresha ubora wa mitaala ya vyuo vya ualimu kwa kutoa mrejesho kuhusu ni stadi zipi zinahitajika zaidi katika mazingira halisi ya shule.